

A Löw könyvtár 1950-ben készült jegyzékéről

A Löw könyvtár 1950-ben Munkácsi Noémi által összeállított jegyzékéről az alábbi alfejezetekben lesz szó részletesen.

BÁNYAI VIKTÓRIA:

A Löw könyvtár héber anyaga: az 1950-es lajstrom tükrében

Ahogy a Löw könyvtár egészéről, úgy a héber részéről sem áll rendelkezésünkre más tételjegyzék, mint az 1950 elején az Országos Rabbiképző Intézetben készített könyvlajstrom. Ez képezi tehát jelen bemutatás alapját, ami természetéből következően egy pillanatfelvétel, egy olyan utolsó pillanatról, amikor a gyűjtemény még egyben volt, azonban már túl számos viszontagságos éven, többszöri költöztetésen, elveszítette eredeti rendjét és minden bizonnyal az állomány egy részét is. A veszteségek feltérképezéséhez szükségünk lenne a korábbi katalógusokra is,²⁴³ ezek hiányában csak olyan árulkodó jelekből következtethetünk, mint a Löw könyvtár egyes darabjainak árveréseken való felbukkanása.²⁴⁴

A „héber anyag” megnevezés túlnyomó többségben héber nyelvű munkákat jelent, azonban van néhány kivétel, ahol pontosabb meghatározás lenne a „héber betűs”: ezek héber betűs német és jiddis művek. Így bukkanhatunk például a lajstromban Solem Asch (1880–1957) jiddis novellás kötetére: *Jugend* (Varsó, 1908), vagy a korszak olvasói igényeinek megfelelően héber betűkkel is kinyomtatott németre, például Chorin Áron (1766–1844) *Ein Wort zu seiner Zeit* (Wien, 1820), illetve *Der treue Bothe* (Prága, 1831) munkáiban. Még egy adalék a héber betűs, de nem (csak) héber nyelvű munkákhoz: Haim Cvi Lerner, *Széfer dikduk leson aramit* (Varsó, 1875), vagyis egy héber nyelvű arámi nyelvtan.

A lajstrom rendszere, jellege és problémái egyaránt készítésének körülményeiből következnek. Míg a könyvtár korábbi nyilvántartása valamiféle tematikus rendet követet – Kulinyi Zsigmond teológia, keleti nyelvészet, történelem és szépirodalom, György Aladár pedig nyelvészet, bölcsészet, történeti munkák, államtudomány és természettudomány kategóriáit említi²⁴⁵ – addig az 1949–50-ben készült lajstrom héber anyaga elsődlegesen egy szállítási-tárol-

²⁴³ Kulinyi Zsigmond 1901-es munkájában utal arra, hogy létezett egy sokkal korábbi kéziratos katalógus, azonban azt sem tudjuk, hogy azt meddig tartották naprakészen, és azt sem, hogy az a katalógus fennmaradt-e valahol. KULINYI Zsigmond: Szeged új kora. A város újabb története (1879–1899) és leírása (Szeged: Szeged Szab. Kir. Város közönsége, 1901), p. 469. Frenkel Jenő rabbi – Löw Immanuel helyettese és utódja – visszaemlékezése szerint 1930-ban katalógizálta a teljes anyagot öccsével, Frenkel Ernővel. A számokat tartalmazó exlibrisek is ekkor kerültek a kötetekbe. SIMON Mihály: „A Löw Immanuel könyvtár útja Szege dtől Jeruzsálemig” Új Kelet, 1958. márc. 5. p. 6. 1940-ban a gyűjtemény hitközségnek történő ajándékozásakor Fürth Jenő készített teljes leltárt. Az összehasonlítás szempontjából ez lenne a legfontosabb.

²⁴⁴ Például az 1904-ben 50. születésnapjára Löw Immanuelnek ajándékozott 1902-es varsói kiadású, 12 kötetes *Mikraot gedolot* sorozat 2021-ben. Lásd: <https://axioart.com/tetel/4690566b79fbf770fca68c514eed88f0>

²⁴⁵ ÁBRAHÁM Vera: A Szegedi Löw-Könyvtár sorsa. Mít mondanak a megmaradt iratok? I. rész (Könyvtári Tudományos Füzetek 1. Szeged, 2016), pp. 13–15., ill. jelen kötet történeti fejezetei.

lasi csoportosítást követ. Külön listázták a nagyalakú (fóliáns) nyomtatványokat, külön a füzetjellegű, vékony, puhakötésű kiadványokat, ideértve periodikákat, különlenyomatokat is. A méretben köztes köteteket pedig nagyobb részben címük, kisebb részben szerzőjük szerint vették jegyzékbe. A két utóbbi között nincs átfedés, bár nem egyértelmű, hogy mi alapján határoztak arról, hogy szerző vagy cím szerint veszik fel az egyes tételeket. Az egyes kategóriákon belül alefbét rendben állnak a tételek, azonban a füzeteket tartalmazó és a cím szerinti lista végén is jó néhány pótlólag felvett tétel található vegyes betűrendben. Ezen pótlásokon túl számos elütés, hiányzó szóköz, sorozatok, periodikák egymástól elkeveredett részei és néhány téves adat is jelzi, hogy feszített tempóban készült a jegyzék. Az írógépek eltérő betűformái alapján az is azonosítható, hogy legalább két héberbetűs írógépen dolgoztak párhuzamosan. A betűformákon túl szembevető különbség, hogy csak az egyik írógéppel készült lista használja a kolligátumok jelölésére a גלירה (= és kísérve) szót az első oszlopban.

Az anyag mai levéltári őrzési rendjében a nagyalakúakról készült lista áll első helyen 126–134-es számozással, de valójában 10 oldalon (a 131–132. oldalak között egy számozatlan oldallal), ehhez jelen közlésben hozzáillesztettük az eredetileg 164-nek számozott lapot is, mivel azon is fóliáns szövegkiadások szerepelnek.²⁴⁶ 135–150-es számozással 16 oldalon át következnek a cím szerint jegyzékbe vett köztes méretű kötetek. A 146–147 között itt is van egy számozatlan oldal, majd 149-es számmal a 148-as oldal ismétlődik. Ezután 151–156-os számozással 6 oldalon a szerzők szerint listázott munkák állnak, végül 157–163-as számozással a füzetek.

Minden tételhez öt adatot rögzítettek, öt oszlopba rendezve: szám – cím – szerző – kiadás helye – kiadás ideje. Az öt adatból csak a cím és a szerző sorrendje változó. Ahogy már jeleztem többségben vannak azok a tételek, ahol a cím áll előbb: a fóliánsokat is a címek alapján rendezték, a köztes méretű kötetek többségét is, és a füzetek egy része, főképp a periodikák is így szerepelnek a betűrendben. A címek, főképp a rabbinikus munkák terjedelmes címei gyakran csak rövid formában jelennek meg. Az első oszlopban szereplő számok a kötetekben található eredeti nyilvántartási számok.²⁴⁷ Azoknál a tételeknél – a füzetek között találjuk a legtöbb ilyen –, ahol nem volt számozás, ezt ב"מ rövidítéssel jelölték, melynek feloldása בלי מספר = szám nélkül.

Az alábbi táblázat a Löw könyvtár héber részének 16. századi kötetait tartalmazza időrendben,²⁴⁸ a kiadási adatok mellett az eredeti nyilvántartási szám és az is megtalálható benne, hogy a lajstrom melyik egységében szerepel a tétel.²⁴⁹ A gyűjtemény legkorábbi nyomtatványainak egy jelentős részét a nagyalakúak között találjuk: klasszikus szövegek, melyek nélkülözhetetlenek egy vallásjogi kérdésekben döntő, illetve prédikációkra készülő rabbi kézikönyvtárában. A régi nyomtatványok másik, még nagyobb lelőhelye a cím szerinti jegyzék.²⁵⁰

²⁴⁶ Az 1–125. számú lapokon a latin betűs anyag lajstroma szerepel.

²⁴⁷ A nyilvántartási számokkal kapcsolatban lásd az 1. jegyzetet.

²⁴⁸ A héber dátumok átszámításánál eltekintettünk az évekzetek különbségéből adódó bizonytalanságtól, egyégesen 1240 hozzáadásával számítottuk át a lajstromban feltüntetett héber évszámokat. A táblázatban – más forrás hiányában – azok a tételek szerepelnek, amelyeknél a lajstrom 16. századi dátumot tüntet fel. Menahem Jehuda di-Lonzano *Sté jadot* című munkáját a lajstrom Konstantinápoly, 1554-es kiadással jelzi, azonban ez téves adat. Első ismert kiadása: Velence, 1618. Feltehetően egy másik tétellel összekavarodott, ezért nem szerepeltetjük.

²⁴⁹ A szögletes zárójelben szereplő adatok jelen összeállítás kiegészítései.

²⁵⁰ A betűk feloldása: N – nagyalakú, C – cím szerinti, Sz – szerző szerint.

Kiadási adatok	Szerző – cím	Nyilvántartási szám	Lajstrom egysége
1515, Konstantinápoly	Bahja ben Aser: <i>Kad ha-kemab</i>	1443	C
1537, Bologna	Ovadja Jakov Sforzo: <i>Or amim</i>	1844	C
1544, Velence	Joszeif Albo: <i>Ikarim</i>	1898	C
1545, Róma	Niszim Gerondi: <i>Seelot u-tesuvot</i>	401	C
1546 [Velence]	David Vital: <i>Mikbtam le-David</i>	1793	C
1546, Velence	[Tobiah ben Eliezer]: <i>Peszikta zutarta</i>	1491	N
1547, Velence	<i>Neviim abaronim</i>	354 ⁷²⁵¹	F
1547, Velence	Levi ben Gerson: <i>Perus al-ba-Tora</i>	1446	N
1547, Velence	Ibn Sem Tov: <i>Derasot</i>	1430	N
1547, Velence	<i>Kol bo</i>	449	N
1547, Velence	Mose mi-Coucy: <i>Micvot ha-gadol</i>	904	N
1548, Velence	Simeon Kajjara: <i>Halakhot gedolot</i>	454	N
1549, Velence	Jichak Kohen [Estori]: <i>Kaftor va-ferah</i>	246	C
1552, Konstantinápoly	Mose ben Joszeif Pigo: <i>Zikkaron torat Mose</i>	816	N
1552, Sabbioneta	Menahem ben Zerah: <i>Ceda le-derekb</i>	994	C
1554, Amszterdam	Jakov Emden: <i>Akicat akraiv</i>	2104	C
1554, Sabbioneta	Rabenu Mose Alaskar: <i>Seelot u-tesuvot</i>	402	C
1557, Cremona	R. Meir Ha-meir: <i>Sut Maharam</i>	393	C
1157, Cremona	Joszeif Colon: <i>Seelot u-tesuvot</i>	462	N
1558, Cremona	Jakov ben Aser: <i>Arbaa turim</i>	818	N
1558, Mantova	Jehuda Hajat: <i>Maarekhet ha-elohut</i>	2070	C
1559, Trentó	Bahja bar Aser: <i>Szefer rabbenu Bahje</i>	1335	Sz
1561, Cremona	R. Simson mi-Chinon: <i>Szefer keritot</i>	346	C
1562, Mantova	<i>Szefer jecira</i> im perus ha-Ravad	2079	C
1565, Cremona	Smuel ibn Latif: <i>Szefer ha-tanja</i>	980	C
1568, Velence	Levi ibn Habib: <i>Seelot u-tesuvot</i>	460	N
1574, Konstantinápoly	[Jom Tov ben] Mose Cahalon: <i>Lekah tov</i>	824	N
1578, Velence	Avraham ben Jichak Salom: <i>Neve salom</i>	2069	C
1580, Krakkó	Avraham Zacuto: <i>Szefer juhaszin</i>	3269	C
1594, Verona	Rapa, Menahem ben Jakov: <i>Minha belula</i>	1696	C

Bár az eredeti tematikus rend rekonstruálásához nincs elegendő támpontunk, az állomány történeti rétegei és gyűjtési fókuszai körvonalazhatóak. Az alábbiakban ezeket a kirajzolódó csoportokat tekintjük át, azonban a periodikák kivételével csak példákkal illusztrálva, a teljesség igénye nélkül bemutatva, ezáltal is a lajstrom böngészésére bízva az olvasót.

Az első – magától értetődő – egység a zsidó hagyomány, a késő ókori, középkori és újkori rabbinikus irodalom klasszikus szövegeinek kiadásai: midrásirodalom, kódexirodalom, responzumgyűjtemények, kommentárok. Az adatok tömör volta mellett is különös értéke a lajstromnak, hogy lehetőséget kínál azonosítani, hogy Löw Lipót és Löw Immanuel mely szövegkiadásokat használta tudományos munkáiban, ugyanis a hivatkozások ezt gyakran nem jelzik. Néhány szöveg esetében több kiadást is találunk a gyűjteményben,

²⁵¹ Egybekötve a Johannes Buxtorf-féle bázeli bibliakiadás egységeivel: *Hamisa humsé tóra* (Bázel, 1620), *Neviim risonim* (Bázel, 1618.), *Szefer ha-ketuvim* (Bázel, 1659).

különböző korú vagy különböző szemléletű kiadásokat. A különböző korúra példának említhetjük, hogy a héber anyag legkorábbi kötete, Bahja ben Aser 1515-ben kiadott *Kad ha-kemab* című munkája, egy 365 évvel későbbi, 1880-as lemergi (Lvov) kiadásban is megtalálható. A különböző szemléletűre példaként: Misnából az 1908–1912 között megjelent vilnai kiadás (Romm Misna) és a berlini pontozott, német fordítással és kommentárral kísért kiadás (M. J. Petuchowski szerkesztésében, 1887–1903 között) is megjelenik. De találunk egy sorozat Misnát Jiszrael Lipschitz kommentárjával, két kötetet Sneur Faivis kommentárjával (Berlin, 1832–33) és a kora újkori Bartenura kommentárral is.

A rekordot mégis a 14. századi, Franciaországból elűzött és a Szentföldön letelepedett orvos, Jichak Kohen, írói nevén Estori ha-Parhi *Kaftor va-ferah* című héber nyelvű szentföldi topográfiai leírása tartja,²⁵² amelyet három különböző – egyben valamennyi addig megjelent – kiadásban megtalálunk a listán. A három kiadás a következő: a munka első ismert kiadása Velencében 1549-ben, a Hirsch Edelman által szerkesztett berlini kiadás (1851/52), valamint az Avraham Mose Lunz által szerkesztett kritikai kiadás, amely az *Ocar szifrut Erec Jiszrael* [Erec Izrael irodalmi kincsestára] sorozat első két köteteként jelent meg, Jeruzsálemben 1897–1899-ben. A mű földrajzi leíráson túl bibliai és talmudi helyek azonosítását és a növényvilágra vonatkozó adatokat is tartalmaz, így Löw Immánuel szentföldi és botanikai érdeklődésébe illett.

Az újkori rabbinikus anyagban hangsúlyos helyet kaptak a történeti Magyarország területén működő vagy onnan származó rabbik, rabbinikus tudósok vallásjogi munkái, legjellemzőbb műfajként a rezponzumgyűjtemények. A számos név között olyan nagyhatású 19–20. századi rabbikat említhetünk, mint Mose Schreiber pozsonyi, David Deutsch vágújhelyi, Meir Eisenstadter ungvári, Mose Schick huszti, Jehuda Aszód dunaszerdahelyi, Mordechai Vorhand nyitrai vagy David Cvi Hoffmann magyar származású berlini rabbi.

A rabbinikus munkák mellett vagy inkább azokkal párhuzamosan a könyvtár – és természetesen Löw rabbik felfogásának – hangsúlyos elemei a haszkala (zsidó felvilágosodás) és Wissenschaft des Judentums tudósainak munkái. A haszkala mozgalom egyik alapvető törekvése a héber nyelven való tudás- és értékközvetítés, a tudatos nyelvművelés, új műfajok meghonosítása, nyelvi és esztétikai normák kialakítása, így az – utókor értékelése szerint – meghatározó művek jelentős része héber nyelvű volt, és ezekből nagyon sok megtalálható a Löw könyvtárban. Mind egyes szerzők, így például Naftali Herz Wessely, Isaac Euchel, Jehuda Leib ben-Zeev, Samuel David Luzatto, Jozsef Haefrati Troppowitz, Slomo Jehuda Rappaport, vagy a hazaiak közül például Löwisohn Slomo, Kunitzer Mose, Chorin Áron, Bacher Simon kötetei, mind a korszak héber periodikái (lásd a periodikák táblázata), amelyek döntő szerepet játszottak a nyilvánosságteremtésben, az irodalmi élet megszervezésében, a gyakran „eldugott” kis helyeken tanítóskodó szerzők bekapcsolásában.

A szakirodalom bőségesen tárgyalja modern zsidó tudományosság, a Wissenschaft des Judentums és a Löwök kapcsolatát: az őket érő szellemi hatást és az ő hozzájárulásukat

²⁵² Elbaum, Jakov: „Estori (Isaac ben Moses) ha-Parhi” *Encyclopaedia Judaica*, vol. 6., 522.

egyaránt.²⁵³ Mindez a könyvtár héber anyagában is megmutatkozik, mind a modern, filológiai szemléletű szövegkiadásokban, ahogy a Misna-kiadásoknál már láttuk, mind a héber nyelvű történeti, irodalomtörténeti, vallástörténeti munkákban. A héber nyelvű tudományosság iránti elkötelezettség érdekes jele, hogy Heinrich Graetz klasszikusnak számító, német nyelvű történeti munkája héber fordításban, pontosabban egyik héber fordításában (Varsó, 1890–1899) is megtalálható.

A héber nyelvű, modern zsidó tudományos munkák sora folytatódik a könyvtárban a 20. század első feléből is. Újdonságot jelent ugyanakkor az 1920-as, 1930-as években, hogy a szerzők között az európai zsidó tudósok mellett megjelent – a többségében szintén európai születésű – a jeruzsálemi Héber Egyetemhez kapcsolódó tudósok köre: Szimha Aszaf, Jacob Nahum Epstein, Ben-Zion Dinur (még Dinaburg néven), David Jelin stb.

Löw Immauel Erec-Izrael iránti érdeklődése, elkötelezettsége sokkal szélesebb és általánosabb volt, mint csupán a tudományos munkák gyűjtése: őrizte a Zsidó Nemzeti Alap 1924–25-ös beszámolóját, a nemzeti és egyetemi könyvtár történetéről szóló kiadványt (Jeruzsálem 1930), vagy akár a Bank Leumi elődje, az Anglo-Palestine Company *Új részleg* című kiadványát is (Tel Aviv, 1908).

A Szentföldre irányuló botanikai érdeklődése jól ismert, hiszen nagy műve *Die Flora der Juden* ennek az eredménye. Azonban az már kevésbé magától értetődő, hogy az enciklopédikus botanikai és agronómiai munkák mellett kifejezetten gyakorlati célú, gazdálkodóknak szóló kortárs kiadványokat is beszerzett ehhez. Így találunk a lajstromban olyan címeteket, mint *Az erעי cukorgyártás kérdései* (Elazari M. Tel Aviv, 1924), *Zöldségtermesztés Erec-Izraelben* (Smuel Lipschitz, Petah Tikva, 1912), *A citrus-félék termesztése* (Aharon Aharonson, Jafó, 1914). Az összefoglaló jellegű tudományos munkák sorában említhetjük többek között Aharonson botanikus, cionista aktivista (1876–1919) *Florula Transiordanica* művének héber változatát (Tel Aviv, 1938) vagy Barukh Chizik, agronómus, botanikus (1884–1955) füzetekben kiadott *Ocar ha-cemahim* [A növények tára] című művét, vagy Avraham Yaari (1899–1966) bibliográfiai gyűjtését a héber nyelvű mezőgazdasági irodalomról (Tel Aviv, 1931).

Mivel a két Löw rabbi maga is írt héber verseket, a héber irodalmi alkotások gyűjtése is a könyvtár magától értetődő jellegzetessége. A középkori héber költészettől, a haszkala irodalmi alkotásain át, a zsidó nemzeti mozgalom és a nyelvújítás alkotóiig – Jehuda Leib Gordon, Hajim Nahman Bialik, Avraham Mapu, Nahum Sokolov, Mikha Jozsef Berdicevszki etc. – hosszú a névsor.

Utolsó egységként a Löw Imánuellel kortárs magyar (neológ) zsidó tudósok héber munkáit emeljük ki, mint a magyar olvasók előtt más írásaikról talán ismert tudósok kevésbé ismert oldalát. A magyarországi héber nyelvű modern zsidó tudományosság legfontosabb

²⁵³ Legjobb és legújabb tudománytörténeti összefoglalót lásd: Turán Tamás–Wilke, Carsten: *Wissenschaft des Judentums in Hungary: An Introduction in: Turán Tamás–Wilke, Carsten, eds. Modern Jewish Scholarship in Hungary: The 'Science of Judaism' between East and West* (Berlin–Boston: de Gruyter, 2016), pp. 1–34. Szűkebben erről a szempontról: Glässer Norbert–Zima András: „A magyarországi Wissenschaft des Judentums íve Löwöktől Scheiberig. Scheiber Sándor, a Löw-hagyaték gazdája” In: Löw Immauel: *Zsidó folklór tanulmányok* (Szeged, 2014), pp. 146–169.

orgánuma a budapesti Rabbiképzőhöz kötődő, a *Magyar Zsidó Szemle* mellékleteként elinduló *Ha-Cofe*²⁵⁴ periodika volt, Blau Lajos szerkesztésében, melybe később Guttmann Mihály és Hevesi Simon is bekapcsolódott.²⁵⁵ Mindhárman a Rabbiképző tanárai voltak, de Guttmann tanított a jeruzsálemi Héber Egyetemen is, és egy ideig a bresloui rabbiképzőben is. Ez a periodika gyűjtőhelye, vagy inkább találkozási pontja volt a korszakban héberül publikáló magyarországi vagy innen elszármazó szerzőknek, akiknek munkáit a Löw könyvtár is őrzi. Néhány nevet említve: Goldberger Izidor tatai rabbi, Klein Sámuel rabbi és a szentföld történeti földrajzának kutatója, aki a jeruzsálemi Héber Egyetemen is tanított, Krausz Sámuel, aki 1906-tól a bécsi Jüdisch-Theologische Lehranstalt tanára volt, és Grünwald Jekutiél Juda, a magyar orthodoxia történetírója.

Héber periodikák (évkönyvek, folyóiratok) a Löw könyvtárban²⁵⁶

Az áttekintést a periodikák listájával zárjuk, mivel az önmagában is sokat elárul a könyvtár szellemiségéről. Az 1950-es lajstrom több kategóriájában található periodikák, és az adatok tömörsége miatt sokszor nem egyértelmű, hogy periodikáról van szó. Így bár teljességre törekvő a táblázat, nem kizárható, hogy mégis maradt ki belőle néhány tétel.

Cím	Kiadási év	Kiadási hely	Szerkesztő
Ahiaszaf	1893/4 – 1896/7 és 1901–1904	Varsó	
Bét Talmud	1–5 (1881–1889)	Bécs	Jichak Hirsch Weiss
Bikkuré ha-ittim	1821–32	Bécs	
Bikkuré ha-ittim / 1845-től Kohvé Jichák címmel	1–4, 11, 13, 21, 22, 24, 25, 29, 32, 34, 35, (1844–1868)	Bécs	Mandel Stern
Bikkurim	1–2 (1864–1865)	Bécs	Naftali Keller
Cijon	1841–42	Frankfurt aM.	Jichak Marcus Jost
Devir	1–2 (1923–24)	Berlin	Elbogen, Epstein, Tortshiner
Ha-Aszif	1–6 (1885–1894)	Varsó	Nahum Sokolow
Ha-Cofeh me-Erec Hagar	1911	Vác [Budapest]	Jehuda Blau [Blau Lajos]
Ha-Cofe	[5 tétel, további adatok nélkül]		
Ha-Devir	2 (1920)	Jeruzsálem	
Ha-Eskol	1900	Krakkó	A. Günzig
Ha-Kerem	1888	Varsó	Elazar Atlas
Ha-Levanon	1867, 1868	Jeruzsálem, Párizs	

²⁵⁴ Jelentése: A figyelő, teljes címe: *Ha-Cofe me-Erec Hagar*, majd *Ha-Cofe le-Hokhmat Jiszrael*, 1911–1915. és 1921–1931, végül 1938-ig *Ha-Szoker* címmel jelent meg.

²⁵⁵ SCHWEITZER József: „Ha-Cófe, 'A Figyelő': A magyarországi modern zsidó tudomány folyóirata” Szombat, 1992. június.

²⁵⁶ Az adatokat Getzel Kressel, „Newspapers, Hebrew” in: *Encyclopaedia Judaica* 2nd ed. vol. 15. pp. 160–189. szócikkében megjelent táblázattal vetettük össze. A szerkesztőt csak akkor tartalmazza a táblázat, ha a lajstrom is feltüntette.

Cím	Kiadási év	Kiadási hely	Szerkesztő
Ha-Maggid	11 (1868)	Lyck	Eliezer Lipman Silberman
Ha-Measzef	1784–1790	Königsberg	Hevrat Dorse Leson Ever
Ha-Measzef	1797 1862	Breslau Bécs	
Ha-Micpe	2–3 (1905–1906)	Krakkó	
Ha-Sahar	1,2,4,5,8, 9, (1869–1876)	Bécs	Perc Szomlenszkin
Ha-Siloah	1897–99, 1904–05 1924	Krakkó, Berlin Jeruzsálem	Kalonimus Zeev Wissotzky Jozsef Klausner
Ha-Szade	1–11 (1921–1931)	Tel Aviv	Barukh Chizik
He-Atid	1925	Berlin	
He-Ĥaluc	2–9 (1853–1873)	Lemberg, Breslau, Frankfurt, Prága	
Jerusalaim	2–12	Jeruzsálem	Avraham Moshe Lunz
Jesurun	2–5 (1857–1866)	Lvov	Jozsef Jichak Kobak
Kerem Hemed	1827 [helyesen: 1837], 1841–43, 1854–1856	Bécs, Prága, Berlin	Smuel Jehuda Goldberger
Kevucat Hakhamin	1860	Bécs	Zalman Stern
Kitvé ha-Universzita	1924	Jeruzsálem	Mittwoch
Kovec al-Jad	1885–1903 (6 kötet)	Berlin	
Lesonenu	1930–1939	Tel Aviv, Jeruzsálem	
Luah Erec Jisrael	1900–1912	Jeruzsálem	Avraham Mose Lunz
Mi-Mizrah u-mi-Maarav	1895	Bécs	
Ner ha-Maaravi	2–3	New York	Schwartzberg
Ocar Ha-szifrut	1–5 (1887–1896)	Jaroslav, Krakkó	Eizik Saltiel Gräber
Ocar Nehmad	1–4 (1856–1863)	Bécs	Jichak Blumenfeld
Somer Cion ha-Neeman	1847,1855–1856	Altona	Jakov Ettlinger
Szefer ha-Sana	1900	Varsó	Nahum Sokolow

ÁBRAHÁM VERA

**Szegedtől Jeruzsálemig
A Löw könyvtár története**

Szeged, 2022

A héber könyvekről szóló fejezetet írta:

Bányai Viktória
a Társadalomtudományi Központ Kisebbségkutató Intézet tudományos főmunkatársa

Szakmai lektor:

Glässer Norbert
az SZTE-BTK Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék egyetemi adjunktusa,
a HDKE tudományos munkatársa

Nyelvi lektor :

Varga Andrea

Anyagi támogatók:

Ábrahám Lili Lea	dr. Pataricza Dóra
Bognár Sándor konzul rabbinus mirabilis honoris	Reiner Katalin
Csángó Péter András	Spät András
Horváth-Lindberg Judit (Svédország)	Szeged Megyei Jogú Város Önkormányzata
Lányi Pál	Szénási Jonatán Sándor
Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége	

Szakmai együttműködők:

Ábrahám Lili Lea	Magyar Országos Levéltár
Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára	Magyar Zsidó Levéltár
Buk István	Négyesi György
Csongrád megyei Levéltár	Németh Gábor
dr. Botka László	Nyéki Tamás
dr. Hidvégi Máté	Országos Rabbiképző Zsidó Egyetem
dr. Tamási Balázs	Shaul Greenstein
Goldschmied József	Varga Andrea
dr. Kónya Judit	Varga Natália (Matti)

© Szerzők, 2022

ISBN 978-615-01-3829-9

Szerzői kiadás

A borítót tervezte:

Németh Gábor – nw-creative.com

A borítót fotózta:

Varga Natália (Matti) – www.mariettavarga.com

és Ábrahám Lili Lea – www.lilileabraham.com

A borítón az Országos Rabbiképző Zsidó Egyetem Könyvtárának kötetei szerepelnek
<https://konyvtar.or-zse.hu>

Tipográfia és tördelés:

Kádas Gabriella

Nyomdai kivitelezés:

Vándor Kiadó, Balástya

Felelős vezető:

Krasznai Zoltán

Tartalomjegyzék

<i>Glässer Norbert: Egy könyvtár dokumentumainak margójára</i>	7
<i>Buk István: Ajánlás</i>	9
Bevezetés	11
A történet megírásának kezdete.....	12
A könyvtár fogalma, ismérvei és néhány párhuzama a Löw bibliotékával.....	12
A Löw Lipót könyvtára és Löw Immanuel gyűjteménye	15
Kezdet, tematika, nyilvántartás, beszerzés, kötettszámok.....	15
A Löw gyűjtemény sorsváltozása az 1940. évi ajándékozást követően.....	18
A Löw Immanuel Rabbisági Könyvtár helyzete 1944 után	25
A gettóbeli kötetek visszaadása.....	31
Indítványok a Löw könyvtár elhelyezésére	34
Az Izraelbe küldés előzményei.....	35
Izraelbe küldésről.....	40
Löw kéziratos hagyatékáról régen és ma	42
Izraelben jelenleg	43
Péter László „Löw kutatóközpont” elképzelése	43
A Löw könyvtár 1950-ben készült jegyzékéről.....	45
Bányai Viktória: A Löw könyvtár héber anyaga: az 1950-es lajstrom tükrében	45
A jegyzék héber nyelvű részének faksimile közlése	52
Az 1950. évi jegyzék latin betűs részének rövid ismertetése	93
A táblázatok rendjének bemutatása.....	94
Az 1950. évi jegyzék latin betűs része eredeti formában.....	95
Betűrend szerinti lajstrom	136
Leltári szám szerinti lajstrom	175
A Löw Immanuel könyvtár számozott füzetei.....	219
A Löw Immanuel könyvtár számozatlan füzetei	240
A Löw Immanuel könyvtárban lévő lexikonok jegyzéke.....	259
A Löw Immanuel könyvtárban lévő fóliók jegyzéke.....	260
A Löw Immanuel Könyvtárban lévő emlékfüzetek jegyzéke.....	261
Összefoglalás	263
Summary.....	265
Irodalomjegyzék	267